

تحلیل باید و نبایدهای جنایی ایران در خصوص عرضه مواد مخدر

تألیف

دکتر علی بزمان

مدرس دادگاه

انتشارات قانونیار

۱۳۹۶

سرشناسه	: رزمان، علی، ۱۳۶۴ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل باید و نبایدهای جنایی ایران در خصوص عرضه مواد مخدر / تألیف علی رزمان.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۹۶-۹۸-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: مواد مخدر -- قوانین و مقررات کیفری -- ایران
موضوع	: Narcotic laws-- *Criminal provision -- Iran
موضوع	: قاچاق -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Smuggling-- Law and legislation -- Iran
رده بندی کنگ	: ۱۳۹۶، ۴۴۰۲/۳ ت KM۴۴
رده بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵ ۷۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۳۳۶۲۰

انشارات قانون یار

تحلیل باید و نبایدهای جنایی ایران در خصوص عرضه مواد مخدر

تألیف: دکتر علی رزمان

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۹۶-۹۸-۵

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۶۰ کتابفروشی رسولی (جراغ دانش سابق)

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
فصل اول.....	۱۵
قوانین مربوط به ورود و عرضه مواد مخدر در ایران و نقش دستگاه‌ها در کنترل ورود و عرضه مواد مخدر	
.....	۱۵
بخش اول: سیر تاریخی قوانین مصوب شده در مورد مبارزه با جرائم مواد مخدر	۱۵
مبحث اول: بررسی قوانین مصوب شده در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر در دوران قبل از انقلاب	
.....	۱۵
گفتار اول: دوره اول قانونگذاری از سال ۱۲۸۹ تا ۱۳۳۳	۱۶
بند اول: قانون تحدید ترش و داقص آن	۱۷
بند دوم: قانون انحصار در آتش ریاک	۱۹
گفتار دوم: دوره دوم قانونگذاری از سال ۱۳۳۱ تا ۱۳۴۷	۲۲
بند اول: قانون منع کشت خشخاش و استعمال ریاک	۲۳
بند دوم: قانون راجع به اصلاح قانون منع کشت خشخاش و استعمال ریاک	۲۴
گفتار سوم: دوره سوم قانونگذاری از سال ۱۳۴۷ تا ۱۳۴۸	۲۶
بند اول: قانون اجازه کشت محدود خشخاش مصوب ۱۳۴۷	۲۶
بند دوم: قانون تشدید مجازات مرتکبین اصلی جرایم مندرج در قانون اصلاح قانون منع کشت خشخاش	۲۷
گفتار چهارم: دوره چهارم قانونگذاری از سال ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۷	۲۹
مبحث دوم: بررسی قوانین مصوب شده در مورد مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر در دوران بعد از انقلاب	۳۰
گفتار اول: دوره اول قانونگذاری از سال ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷	۳۰
بند اول: لایحه قانون تشدید مجازات مرتکبین توزیع کننده مواد مخدر و اقدامات تأمینی و درمانی به منظور مداوا و اشتغال به کار معتادین	۳۱
بند دوم: قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام	۳۲
گفتار دوم: دوره دوم قانونگذاری از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۹	۳۳
بند اول: قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام	۳۳
بند دوم: سیاستهای کلی نظام در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر مصوب مهر ۱۳۸۵	۳۷

بند سوم: اصلاحیه قانون اصلاح مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۸۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام...	۴۴
بخش دوم: بررسی عملکرد دستگاه ها در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۴۶
مبحث اول: چالش ها و وظایف قوا و سازمان های پاسخگو در تدوین سیاست جنایی مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۴۶
گفتار اول: قوه مقننه	۴۷
گفتار دوم: قوه مجریه	۴۸
بند اول: وزارت کشور و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۴۹
بند دوم: وزارت امور خارجه و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۵۰
بند سوم: وزارت اطلاعات و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۵۱
بند چهارم: وزارت آموزش و پرورش و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۵۱
بند پنجم: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۵۲
بند ششم: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۵۴
بند هفتم: وزارت دفاع، پشتیبانی و تجهیزات و وظایف آن در مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر	۵۴
مبحث دوم: دستگاه عدالت کیفری	۵۵
گفتار اول: مراجع انتظامی	۵۵
بند اول: رویکرد مبارزه با مواد مخدر در بعد انتظامی	۵۷
بند دوم: وضعیت مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر و عملکرد دستگاه انتظامی	۵۹
بند سوم: شیوه های جهانی مبارزه با مواد مخدر	۶۰
گفتار دوم: مراجع قضائی و تحلیل مجازات های مصادره، عذاب، حبس و شلاق	۶۴
بند اول: مصادره و جرمه های نقدی	۶۷
بند دوم: مجازات اعدام	۶۸
بند سوم: مجازات شلاق	۷۰
بند چهارم: مجازات حبس	۷۰
بند پنجم: مناسبترین مجازات ها برای جرائم مواد مخدر	۷۱
گفتار سوم: سازمان زندان ها	۷۲

فصل دوم ۷۵

مبارزه با ورود و توزیع مواد مخدر در صحنه بین الملل و ایران و اقدامات پیشگیرانه در عرضه مواد مخدر در زندان های ایران	۷۵
بخش اول: مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر در صحنه بین الملل و مقایسه با استراتژی های ایران	۷۵
مبحث اول: مبارزه با عرضه و ورود مواد مخدر در صحنه بین الملل	۷۵

۷۶	گفتار اول: استراتژی کشورهای اروپایی
۷۶	بند اول: انگلیس
۷۷	بند دوم: آلمان
۷۷	بند سوم: فرانسه
۷۸	بند چهارم: سوئیس
۷۹	گفتار دوم: استراتژی کشورهای آسیایی
۷۹	بند اول: ژاپن
۸۰	بند سوم: هلند
۸۱	گفتار سوم: شرح منطقه ای به پدیده اعتیاد و ورود و عرضه مواد مخدر
۸۲	مبحث دوم: مقایسه وضعیتی ایران با استانداردهای مطلوب جهانی
۸۳	گفتار اول: مشکلات موجود برای مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر
۸۳	بند اول: افزایش تعداد دلالان و تلافیات
۸۳	بند دوم: افزایش هزینه ها، کنترل و سرکشی
۸۴	بند سوم: تسهیل ورود سایر "های چاق از مرزها"
۸۵	بند چهارم: تسهیل تردد اتباع بیگانه
۸۶	بند پنجم: لطمه به اجرای طرح راهبردی آمادگی سرمایه گذاری
۸۶	بند ششم: مقرون به صرفه نبودن سایر فعالیت های اقتصادی و فرار سرمایه
۸۷	بند هفتم: ناامن کردن فضا جهت سرمایه گذاری
	گفتار دوم: استراتژی های مبارزه با ورود و عرضه مواد مخدر و تعارض ساختاری آن با برنامه های
۸۸	عملیاتی و شرح
۸۹	بند اول: استراتژی ملی "مقابله با پدیده مواد مخدر و روانگردانها"
۸۹	بند دوم: استراتژی "مهیا انتظارات و توقعات"
۹۰	بند چهارم: استراتژی "مشارکت اجتماعی"
۹۰	بند پنجم: استراتژی "نظم اجتماعی"
۹۰	بند ششم: استراتژی "مشارکت دادن مردم در مبارزه علیه جرم و ناهنجاری"
۹۱	بند هفتم: استراتژی "آموزش های مدنی و بسیج عمومی علیه پدیده مواد مخدر و روانگردان"
۹۱	بند هشتم: استراتژی "پاسخگویی به مشکلات"
۹۲	بند نهم: استراتژی "توسعه متوازن"
۹۲	بند دهم: استراتژی "اشتغال و مقابله جدی با بیکاری"
۹۲	بند یازدهم: جایگزین شدن رویکرد قانون محوری
۹۲	بند دوازدهم: پایان دادن به فضای آزمایشی

- بند سیزدهم: استراتژی جایگزینی " رویکرد جذب و مشارکت " به جای " رویکرد دفع و طرد " ۹۲
- بند چهاردهم: استراتژی " بازسازی جایگاه رسانه های جمعی داخلی در عرصه های عمومی " ۹۳
- گفتار سوم: تحقق ابعاد مبارزه و احصاء اشخاص حقیقی و حقوقی مجری یا موثر در هر حوزه ۹۳
- بند اول: درمان، بازتوانی و کاهش آسیب معتادان ۹۴
- بند دوم: پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر و روان گردان ها ۹۴
- بخش دوم: ورود و عرضه مواد مخدر در زندانهای ایران ۹۵
- مبحث اول: عوامل موثر بر ورود و عرضه مواد مخدر به زندانهای کشور ۹۵
- گفتار اول: آسیب شناسی اجتماعی ورود مواد مخدر به زندان ۹۵
- بند اول: بررسی مسائل تأثیرگذار اجتماعی در ورود و مصرف مواد مخدر در زندان ها ۹۶
- گفتار دوم: آسیب شناسی اقتصادی ورود مواد مخدر به زندان ها ۱۰۲
- بند اول: موارد فیزیکی برای جلوگیری از ورود مواد مخدر به زندانها ۱۰۳
- مبحث دوم: راه های ورود و عرضه مواد مخدر به زندان و راهکارهای مقابله و جلوگیری آن ۱۰۶
- گفتار اول: ورود مواد مخدر به داخل زندان توسط زندانیان جدیدالورود و راههای پیشگیری ۱۰۶
- بند اول: جاسازی در داخل موی ۱۰۶
- بند دوم: جاسازی در داخل بدن ۱۰۷
- بند سوم: جاسازی زیر بیضه ها اندام ۱۰۷
- بند چهارم: جاسازی در سوراخهای بدن ۱۰۷
- بند پنجم: جاسازی داخل اعضای مصنوعی بدن ۱۰۸
- مبحث دوم: جاسازی مواد مخدر وارد شده در داخل بدن اماکن زندانی و راههای کشف آن ۱۰۸
- گفتار دوم: بررسی انواع روش های جاسازی توسط زندانیان به سبب ساعت برای زندانیان مختلف ۱۰۸
- بند اول: جاسازی لابلای وسائل بهداشتی ۱۰۹
- بند دوم: جاسازی درون وسائل و قرصهای دارویی ۱۱۰
- بند سوم: جاسازی لابلای وسائل شخصی ۱۱۰
- بند چهارم: جاسازی درون لوازم التحریر، کتابها و دفترچه ها ۱۱۱
- بند پنجم: جاسازی درون میوه جات و بدن زندانی ۱۱۲
- بند ششم: جاسازی در کف اطاقها، دیوارها و کانال کولر ۱۱۲
- بند هفتم: جاسازی داخل دستشویی ها و یا حمام ها ۱۱۳
- بند هشتم: مخفی نمودن مواد داخل شیارهای پایه تخت خوابها ۱۱۴
- گفتار سوم: ورود مواد مخدر از طریق کارمندان، پرسنل ناچال (کادر وظیفه) و راههای پیشگیری ۱۱۴
- بند اول: اغفال مأمورین و پرسنل مراقب ۱۱۵
- بند دوم: ورود مواد از طریق برجهای نگهبانی ۱۱۵

بند سوم: ورود مواد مخدر به داخل زندان توسط پرسنل هنگام مراجعت از مرخصی.....	۱۱۶
فصل سوم.....	۱۱۷
کارکرد مرزها در ورود و عرضه مواد مخدر و بازار مواد مخدر در ایران با نگاه آماری.....	۱۱۷
بخش اول: کارکرد مرزها در ورود و عرضه مواد مخدر.....	۱۱۷
مبحث اول: عوامل سیاسی.....	۱۱۷
گفتار اول: وضعیت روابط سیاسی دو کشور همسایه.....	۱۱۷
گفتار دوم: میزان اعمال حاکمیت حکومت کشور همسایه در قلمرو خود.....	۱۱۸
گفتار سوم: صور و مداخله قدرت های فرا منطقه ای.....	۱۱۸
گفتار چهارم: طرح سیاست های دولت ها در مورد کنترل مطلوب مرزها.....	۱۱۹
بند اول: سازماندهی منابع.....	۱۱۹
بند دوم: تجهیزات مرزبانی.....	۱۱۹
بند سوم: پرسنل با انگیزه مرزی.....	۱۱۹
بند چهارم: عمران مرزها.....	۱۱۹
بند پنجم: موازین قانونی.....	۱۱۹
بند ششم: هماهنگی.....	۱۲۰
مبحث دوم: عوامل طبیعی، اقتصادی و انسانی.....	۱۲۰
گفتار اول: وضعیت توپوگرافی مناطق مرزی.....	۱۲۰
گفتار دوم: اختلاف سطح توسعه و تفاوت فاحش درآمد و قیمت کالا، خدمات.....	۱۲۰
گفتار سوم: کمبود زیر ساخت های توسعه و ضعف بنیان های اقتصادی در مناطق مرزی.....	۱۲۱
گفتار چهارم: اشتراک قومی و مذهبی مرزنشینان دو طرف مرز.....	۱۲۱
گفتار پنجم: پراکندگی و سیار بودن جمعیت در مناطق مرزی.....	۱۲۲
بخش دوم: بازار فروش و توزیع مواد مخدر در ایران با بررسی شهر تهران.....	۱۲۲
مبحث اول: مسیرهای ترانزیت.....	۱۲۲
گفتار اول: ورود تریاک به نقاطی از ایران و توزیع محلی آن (بویژه در تهران).....	۱۲۵
گفتار دوم: خلوص مواد مخدر.....	۱۲۶
گفتار سوم: روند قیمت و دلایل نوسان قیمت.....	۱۲۷
مبحث دوم: قیمت و ارزش افزوده مواد مخدر در مراحل مختلف توزیع در ایران و تهران.....	۱۳۰
گفتار اول: توزیع کنندگان مواد مخدر.....	۱۳۴
گفتار دوم: عملکرد ارگ های مبارزه با مواد مخدر و سازمان های بازپروری.....	۱۳۴
گفتار سوم: الگوی نهایی توزیع مواد در تهران.....	۱۳۶

- بند اول: مصرف مواد مخدر ۱۳۷
- بند دوم: سهم و حجم مصرف مواد مخدر ۱۳۷
- گفتار چهارم: مصرف کنندگان مواد مخدر و الگوی مصرف ویژگیهای اقتصادی و اجتماعی مصرف کنندگان مواد مخدر ایران ۱۴۱
- گفتار پنجم: بررسی طرح جامع پیشگیری از ورود و عرضه مواد مخدر (۱۳۸۸) ۱۴۹
- منابع و مأخذ ۱۵۳

اگرچه با تصویب قانون جدید مبارزه با مواد مخدر، راهکارهای حقوقی مبارزه جدی با این معضل فراهم گردید و با ادغام نیروی سه گانه کمیته انقلاب اسلامی، شهربانی و ژاندارمری در قالب نیروی انتظامی و تشکیل و احیا ستاد مبارزه با مواد مخدر برای ایجاد تمرکز و هماهنگی میان عملکردها و روندهای سازمانهای ذیربط و استفاده مقطعی از نیروی انتظامی سپاه پاسداران و سرمایه گذاری کلان برای کنترل نوار مرکزی شرق کشور و علی رغم اقدامات سلبی و کنترل موفق، نه تنها مسئله مواد مخدر در کشور حل نشد و از میان نرفت بلکه بنا به عواملی ابعاد گسترده آن به شدت گرفت که البته این موضوع مسئله اصلی این تحقیق را به خود اختصاص می دهد و در این پژوهش بر آن هستیم که در جهت مرتفع کردن این چالشها چه اقداماتی باید صورت گیرد؟ سوال بال ورود مواد مخدر به علت اقدامات ضعیف دستگاه های کشور و به این علت که اقدام های اولیه نظامی پاسخ دهی جنایی کشور در قبال وارد کنندگان مواد مخدر انجام گرفت، عمدتاً جنبه سلبی و کاستر جنبه ایجابی داشت، از اینرو بسیاری از قاچاقچیان و وارد کنندگان مواد مخدر در حرارت رهای از مجازات در زمان کمی به این جرم بازگشته و اقدامات خود را از سر می گیرند.

علاوه بر مسائل گفته شده اقدامات سخت افزاری کشور از جمله عدم سیستم کنترل ماهواره ای و مشکل در کنترل مرزها و عدم همکاری با نهادهای بین المللی همه روزه سبب شده است که ورود مواد مخدر به کشور با ابعاد گسترده ای انجام گیرد و این زمینه برای کشور محسوب می شود.

به هرحال در همه جای دنیا مواد مخدر، به عنوان یک بحران بین المللی با ضربه ها و آسیب های جدی خود، باعث جلب افکار متولیان سیاست جنایی شده، به گونه ای که مبارزه با این مشکل بزرگ یخش عظیمی از رسالت سیاست جنایی کشور را تشکیل می دهد.^{۱۰}

^{۱۰} کامیانی، حسین، سیاست های مختلف جنایی ایران در قبال مواد مخدر، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق و جزا و جرم

پدیده‌های اجتماعی که امور واقعی هستند، به خودی خود ناهنجار نیستند، بلکه پاره‌ای از آنها به مرور زمان و بروز آثار زیان‌بار، به ویژه در مورد تعرض به حیات، حقوق بشر و ارزش‌های اجتماعی، ناهنجار یا جرم تلقی می‌شوند.^۱ امروزه پدیده مواد مخدر خطر عظیم و مهلکی برای حیات بشری و ارزش‌ها و کرامت انسانی است و دولت‌ها نیز با ملاحظه اینکه افرادی از راه تجارت مواد مخدر به ثروت‌های نامشروع و کلانی دست می‌یابند که موجب آشفتگی نظم اقتصادی و ایجاد شکاف عمیق در طبقات جامعه می‌گردد. افزون بر این، جامعه جهانی نیز پدیده مواد مخدر را یک پدیده ناهنجار بین‌المللی می‌داند که عده‌ای با کسب درآمد نامشروع ناشی از ملامت قاچاق مواد مخدر در سطح بین‌المللی، و انتقال آن به کشورهای مختلف و تطهیر آن و سر به گذاشتن در قسمت‌های مختلف تجاری بدون پرداخت مالیات به زندگی آرام و مرفه خود ادامه می‌دهند.^۲ مصرف ماده مخدر و تریاک در ایران از زمان زکریای رازی با کاربردهای پزشکی آغاز شد و در زمان سلسله صفویه به ماده‌ای اعتیادآور تبدیل گردید. کشت خشخاش را برای نخستین بار در دوران حکومت قاجار نسبت می‌دهند. البته دولت انگلیس در عصر ناصری برای گسترش اعتیاد در ایران، با تبلیغ اینکه تریاک درمان هر دردی است، مردم را که به دلیل فقر و کمبود پزشک از دمانی‌های گوناگون رنج می‌بردند، به این ماده مخدر معتمد کرد.^۳ حتی این دولت پس از آنکه اعلام کرد سوخته تریاک را با قیمت مناسب از افراد استفاده‌کننده می‌خرد. این سیاست موجب تشویق افراد به مصرف بیشتر تریاک جهت کسب درآمد شد که خود زمینه سلطه و غارت بیشتر این دولت استعماری بر ایران گردید.^۴

با آغاز برقراری نظام مشروطه و تشکیل مجلس شورای ملی انتظار می‌رفت قوه مقننه، قانونی

^۱ عبدالفتاح، عزت «جرم چیست و معیارهای جرم‌انگاری کدام است؟»، ترجمه و توضیح: اسماعیل رحیمی‌نژاد، مجله حقوقی دادگستری، ش ۴۹، ۱۳۸۱، ۱۳۵.

^۲ کوشا، جعفر، «جرایم و مجازات‌ها و تحولات آن در قوانین کیفری ایران»، مجموعه مقالات (سخنرانی‌های داخلی) همایش بین‌المللی علمی کاربردی جنبه‌های مختلف سیاست جنایی در قبال مواد مخدر، ج ۱، چاپ اول، تهران: انتشارات روزنامه رسمی، ۱۳۷۹، ۱۲۴.

^۳ آسمدی، سید حسن، مواد مخدر و روانگردان در حقوق جنایی ملی و بین‌المللی، چاپ اول، تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸، ص ۴۱.

^۴ شاکرمی، عبدالحمید، مواد مخدر و اعتیاد، تهران: نشر گوتنبرگ، ۱۳۶۹، ص ۴۸.

برای تحدید کاربری تریاک به موارد علمی و پزشکی تصویب کند؛ زیرا در این زمانه سوء مصرف مواد مخدر جامعه را در سراسیمی سقوط قرار داده بود اما از یک سو، مسئولان نظام نوپای مشروطه از بیم بهانه تراشی ها و شورش احتمالی مخالفان - به ویژه سوء مصرف کنندگان تریاک - از این کار خودداری کردند، و از سوی دیگر، با تصویب قانونی برای مبارزه قاطع با عوامل قاچاق مواد مخدر در مجلس اول، افزایش ناگهانی و جهشی نرخ مواد مخدر و بالا رفتن ریسک قاچاق محتمل بود. البته اگر مبارزه ای هم در کار نبود، باعث فراوانی بیشتر مواد مخدر و در نتیجه، گسترش اعتیاد می گردید. بنابراین، قانون گذار باید با اتخاذ بهترین شیوه و مفیدترین آن، ضمن توجه به موانع و موانع تصمصم گیری ها، به گونه ای با این پدیده شوم برخورد می کرد که ضمن جلوگیری از دور تنش های احتمالی در آینده، تا حد ممکن راه گسترش سوء مصرف مواد مخدر را سد کند. از این رو، قوه مقننه با لحاظ همه جوانب تصمصم گرفت بررسی مشکل مواد مخدر در نخستین دوره قانون گذاری مسکوت بماند و تصمصم گیری به دوره بعد موکول گردد که در سال ۱۲۸۹ نخستین «قانون مجازات تریاک» به تصویب مجلس شورای ملی رسید اکنون بیش از یک قرن از مبارزه با قاچاق و سوء مصرف مواد مخدر، در سطوح ملی، منطقه ای و جهانی می گذرد. در این میان کشور ایران که بر اثر موقعیت جغرافیایی درگیر قاچاق و ترانزیت مواد مخدر از کشورهای همسایه شرقی، به ریزه افغانستان به مسیر بالکان بوده و هست، اکنون گرفتار قاچاق مواد مخدر صنعتی به داخل کشور هم شده است که آشنایی ناکافی با انواعی از این مواد، کشف آنها را با اشکال بیشتری روبه رو کرده است.^۱ آثارها نشان می دهد نزدیک به یک میلیون نفر در افغانستان به دلیل فقر و نبود شغل در کار کشت و تولید خشخاش فعالیت دارند^۲ و افزون بر تولید عمده تریاک جهان، بیش از ۲۶ درصد هروئین و ۴۲ درصد کوکائین جهان نیز در این کشور تولید می شود. ضمناً بر اساس گزارش UNODC، ارزش کل تجارت مواد مخدر جهان در سال ۲۰۰۶، بیش از ۳۲۰ میلیارد دلار بوده است. در این بین

^۱ اسعدی، سید حسن، مواد مخدر و روانگردان در حقوق جنایی ملی و بین المللی، چاپ اول، تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸، ص ۱۵

^۲ رئیس دانا، فریبرز «بازار مواد مخدر در ایران: قیمت، مصرف و تأثیر گذاری تولید خارجی»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره

شبکه‌های قاچاق، عمده‌فروشی و حمل و نقل، ده‌ها برابر ارزش افزوده‌ای که نصیب زارعان افغانستان می‌شود، سود می‌برند. بنابراین در زنده نگه داشتن سازوکار تولید و مصرف و قاچاق فعال‌اند. فقر گسترده و بیکاری، به ویژه در مناطق شرقی ایران، شمار زیادی قاچاقچی خرده‌پا و همکار برای جابه‌جایی می‌سازد. برآوردهای مربوط به خسارت مواد مخدر در ایران بر حسب روش به متوسط سالیانه شش میلیارد دلار می‌رسد. به طور متوسط بر اساس آمار، سالیانه حدود ۲۰۰ نفر از اعضای نیروی انتظامی کشور در جریان مبارزه با مواد مخدر به قتل می‌رسند، و حدود ۱۰۰ تن مواد مخدر کشف می‌شود. چیزی حدود ۷۰۰ تا ۷۵۰ نفر از قاچاقچیان و حاملان نیز به قتل می‌رسند یا اعدام می‌شوند. این ارقام همچنین از نابسامانی‌های شدید اجتماعی حکایت دارند. هزینه‌های اجتماعی شامل معتادان، از کار افتادگان، هزینه‌های اقتصادی و از همه مهم‌تر قبول مجازات اعدام و برخورد خشونت‌بار با قربانیان از یک سو و عاملان غیرقابل کنترل از دیگر سو در کشور بسیار بالا است که این مقدار هزینه سنگین کاملاً غیرقابل دفاع است افزون بر اینها، در دهه گذشته هیچ وسیعی از داروها و پیش‌سازها، استفاده‌ای فراگیر و عمومی یافت که از یک سو در پیمان‌نامه‌های ۱۹۶۱، ۱۹۷۱ و ۱۹۸۸ مدنظر قرار نگرفته و از سوی دیگر از سال ۱۳۳۸ به بعد، قانون‌گذار ایران به صلاح آن اقدام نکرده است. این موضوع سبب شیوع مصرف استروئیدهای آنابولیک، قرص‌های میجانی‌آور از جمله اکستازی، داروهای آرام‌بخش و سایر داروهای جدیدی که در قانون سابق جرم‌انگاری نشده، گردید که در حال حاضر موجب بروز آسیب‌های جدی شده‌اند.^۱ در این میان یکی از مهمترین آسیب‌های موجود مشکلات و نقص‌هایی می‌باشد که در سیستم پاسخ‌دهی به جرم‌های زیاده‌کار در قبال عرضه و ورود مواد مخدر وجود دارد و در هر دوره نیز با تصویب قوانین جدید و راهکارهای نامناسب به این مشکلات افزوده می‌شود در این پژوهش مسئله اصلی تحقیق شناسایی این روندهای نامناسب و پیشنهاداتی در جهت اصلاح این مسائل می‌باشد.

^۱ جمشیدی، علیرضا «آسیب‌های مصرف مواد مخدر و ضرورت اصلاحات قانونی»، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهارم،